

Sant Valentí, patró dels malalts epilèptics

Miquel Bruguera i Cortada

Unitat d'Estudis Acadèmics. Col·legi Oficial de Metges de Barcelona.

Si d'algun sant la gent coneix quina és la seva funció, no hi ha dubte que aquest és sant Valentí. Tothom sap que és el patró dels enamorats. Els mitjans publicitaris s'encarreguen abans del 14 de febrer, que és el dia de sant Valentí, de recordar-nos-ho per estimular l'adquisició de regals per a la persona estimada. El que poca gent sap és que també és el patró dels epilèptics o, dit d'una altra manera, és el sant protector dels malalts amb epilèpsia (Figura 1).

La història de sant Valentí

Sant Valentí era un sant del segle III dC que desobeí l'edict de l'emperador romà Claudi II que prohibia que els legionaris es casessin. La raó de la prohibició era que el matrimoni els feia perdre eficàcia militar. Valentí era un prevere romà que celebrava casaments en secret, però es va descobrir que incomplia el decret imperial i, en conseqüència, fou arrestat i empresonat¹.

El responsable de la presó era el prefecte Asteri, que demanà a Valentí que curés la ceguesa de la seva filla Júlia, que havia nascut cega. Valentí imposà les mans sobre la cara de Júlia, que recuperà la vista. Asteri, impressionat pel miracle, es convertí a la fe cristiana i, amb ell, ho feren també 46 membres de la seva família. Assabentat Claudi II dels fets, decideix que Valentí i Asteri siguin decapitats. Després de mort es troba una carta que havia enviat Valentí a Júlia, dient-li adeu. Aquesta carta fa créixer la imaginació dels que pensen que Valentí s'havia enamorat de Júlia i s'acomiadava d'ella amb aquesta carta.

Les restes de Valentí són traslladades de Roma a Terni, ciutat situada al centre de la península italiana, a uns 100 km de Roma. Amb els anys, Valentí és considerat sant perquè morí sense renunciar a la seva fe. La gent de Terni el converteix en el patró de la localitat. Allí es construeix una església, que es posa sota la seva advocació, on es conserven les seves restes.

Correspondència: Miquel Bruguera i Cortada
Unitat d'Estudis Acadèmics
Col·legi Oficial de Metges de Barcelona
Passeig de la Bonanova, 47
08017 Barcelona
Adreça electrònica: mbruguera@comb.cat

Sant Valentí és un o eren dos?

Sembla que el sant Valentí que celebrem el 14 de febrer és la suma de dos persones diferents, un prevere romà que fou decapitat i el bisbe de Terni, també sotmès a martiri. D'aquí que la iconografia de sant Valentí sigui la d'un bisbe. Si Valentí era bisbe de Terni té sentit que les seves despulles fossin portades des de Roma al lloc d'on era bisbe; però no devia ser el bisbe el que fou arrestat per l'emperador per casar legionaris, ni tampoc el que passà d'amagat una carta a la filla del seu guardià, sinó un altre Valentí.

Aquesta situació no seria estranya, ja que en el santoral es troba més d'un sant, especialment dels primers temps del cristianisme, en què es fonen en una sola persona aspectes biogràfics de dues, que tenien el mateix nom.

Un altra explicació, més plausible, és que la història del sacerdot que casava soldats d'amagat no sigui certa, sinó que és una llegenda, i que el veritable sant Valentí fou el bisbe de Terni, màrtir, i sense relació amb l'amor terrenal.

FIGURA 1. Sant Valentí beneint un nen que sembla tenir un espasme infantil, d'autor desconegut, 1974. Església de Svitavy, República Txeca

Relació de sant Valentí amb l'epilèpsia

L'epilèpsia era una malaltia temuda, que es considerava deguda a la possessió del malalt pel diable i que només es podia resoldre amb la intervenció divina. Vora de 40 sants han estat invocats pels malalts epilèptics demanant la curació¹. A França, d'aquests sants se'n deia *saints convulsionnaires*. Un d'ells era sant Vit, que també era el protector dels malalts amb corea, i ho eren sant Joan Crisòstom i sant Mateu; però sant Valentí era el més apreciat com a protector² i, per això, a França de l'epilèpsia se'n deia "*maladie de saint Valentin*".

La raó que vincula l'epilèpsia amb sant Valentí no és del tot clara. Una explicació que s'ha donat prové d'un poble d'Alsàcia, Rouffach, on es va aixecar el segle XI un priorat benedictí amb una capella dedicada a sant Valentí, que va esdevenir un lloc de pelegrinatge³. En aquesta capella es conservava el cap del sant, que havien portat tres monjos benedictins que venien de Roma. Els monjos es van aturar a Rouffach per passar la nit. I l'endemà, quan volien marxar del poble, no podien aixecar el cap de sant Valentí del terra on l'havien deixat el vespre. Els habitants de Rouffach van anar a veure el miracle i algun epilèptic es va curar després d'encomanar-se al sant. El segle XV es va construir a Rouffach un hospital per atendre malalts amb

FIGURA 2. Sant Valentí, pintat per Leonhard Beck el 1510, conservat a la Fortalesa de Coburg. Un home miniaturitzat està ajagut a terra als peus del sant

FIGURA 3. Sant Valentí, oli sobre tela de 1675, pintor desconegut, al monestir franciscà de l'Anunciació de la Verge, a Klanjec (Croàcia). Es veu un home ajagut a terra darrere el bisbe

FIGURA 4. Gravats francès de sant Valentí, en què se'l veu curant un malalt epilèptic

epilèpsia, que es va tancar el segle XVI; l'edifici va ser destruït durant la Revolució Francesa⁴.

Una altra versió que es dona per relacionar sant Valentí amb l'epilèpsia és la vinculació fonètica que hi ha entre el nom de sant Valentí i el de l'epilèpsia en alemany. Valentí es pronuncia "*fallentin*", en què la F es pronuncia com una V, i la paraula *fallen* vol dir caigut, que és com queden els malalts amb epilèpsia després d'una crisi de convulsions. En anglès epilèpsia es diu també *fallen sickness* (malaltia de la caiguda).

També la tradició atribueix al sant la curació de l'epilèpsia d'alguns parents del prefecte de la presó on va estar detingut el sant i d'algun pres que estava amb ell a la presó; per transmissió oral, es va anar transmeten la creença que sant Valentí és protector dels que pateixen la malaltia.

Representacions iconogràfiques i atributs de sant Valentí

Nombroses pintures (Figures 1, 2 i 3), gravats (Figura 4) i escultures (Figures 5 i 6) representen sant Valentí com un home gran amb hàbit de bisbe i el bàcul a la mà, que beneeix un nen que duu la seva mare o que té un nen ajagut als seus peus, representant que està patint o ha patit una crisi

FIGURA 5. Escultura de sant Valentí de 1676, a Erlach (Alemanya). El sant té als seus peus un adult amb una possible absència

FIGURA 6. Escultura de sant Valentí amb una persona adulta als seus peus que sembla estar en un estat postcomicial. Segle XVIII, Oppenheim (Alemanya)

epilèptica. Aquesta manera de representar-lo reforça la creença que sant Valentí protegirà els malalts epilèptics⁵.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Palacios-Sánchez L, Díaz-Galindo LM, Botero-Meneses JS. Saint Valentine: Patron of lovers and epilepsy. *Reper Med Cir*. 2017;26(4):253-5.
2. Fatović-Ferencić S, Dürriegl MA. The sacred disease and its patron saint. *Epilepsy Behav*. 2001;2(4):370-3.
3. Michel G. Saint Valentin de Rouffach, saint patron des épileptiques... Consultable a: <http://obermundat.org/topographie/176-saint-valentin-saint-patron-des-amoureux-et-des-epileptiques>. Accés el 19 de juny de 2022.
4. Weber M. Le culte de saint Valentin. Histoire du premier hôpital spécialisé pour épileptiques. *Epilepsies*. 1990;2(3):127-31.
5. Kluger G, Kudernatsch V. St. Valentine-patron saint of epilepsy: Illustrating the semiology of seizures over the course of six centuries. *Epilepsy Behav*. 2009;14(1):219-25.